

บทที่ 5

การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น จังหวัดลำปาง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

บทนี้เป็นการศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน เพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

5.1 การศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.1.1 สภาพปัญหาของการจัดแสดงและการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.1.2 การศึกษาและเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนักวิชาการและบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.1.3 การศึกษาและวิเคราะห์หารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.2 แนวคิดของการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน

5.2.1 การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.2.2 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน

5.3 ตัวแบบ (Model) ของการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

5.3.1 การปรับปรุงการจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.3.2 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปางอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนของการศึกษา ดังต่อไปนี้

5.1.1 สภาพปัญหาของการจัดแสดงและการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผลการศึกษาในบทที่ผ่านมาทำให้เห็นได้ว่า พิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางมีสภาพปัญหาของการจัดการทั้งทางด้านการจัดแสดงและการบริหารจัดการที่ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

พิพิธภัณฑสถานของวัดในภาพรวมของพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีปัญหาของการจัดการทั้งในด้านการบริหารจัดการและการจัดแสดงที่ทำให้ ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการของพิพิธภัณฑสถาน ผู้ศึกษาวิเคราะห์ของแต่ละวัดมาสรุปเป็นภาพรวม

1) ปัญหาในการบริหารจัดการ

ปัญหาในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่อุปสรรคที่ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คือ ประชากรในชุมชนท้องถิ่นจำนวนมากไม่ทราบ หรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดตั้ง และการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานวัดในท้องถิ่น ดังนั้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

นอกจากนี้พบว่าปัญหาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่น คือ

- ขาดงบประมาณสนับสนุน

- ไม่มีผู้รับผิดชอบดูแลโดยตรง
- ขาดผู้ทำหน้าที่ประสานงานหรือผู้นำชม

2) ปัญหาในการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าไม่มีการกำหนดหัวเรื่อง และเรื่องราวที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆที่มีอยู่ตามสะดวกส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ไม่ประสบผลสำเร็จวิธีการจัดแสดงและนำเสนอส่วนใหญ่เน้นตัววัตถุจัดแสดง สิ่งของเครื่องใช้ วัตถุจำลอง มาจัดแสดง เต็มพื้นที่ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ไม่มีการคัดแยกประเภทหรือแบ่งหมวดหมู่ที่ชัดเจน วัตถุจัดแสดงบางชิ้นเสื่อมสภาพ ไม่มีการวางแผนการใช้สอยพื้นที่ของอาคารพิพิธภัณฑ์ เรื่องสัดส่วนของพื้นที่ใช้สอย ผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นปัญหาในการจัดแสดงไว้ดังนี้

1. การจัดวางศิลปวัตถุจัดแสดง
2. สื่อในการเรียนรู้เพิ่มเติม อาทิ นิทรรศการทั้งแบบถาวรหรือแบบชั่วคราว
3. คำอธิบายประกอบการจัดแสดง แผ่นพับ คู่มือเข้าชม
4. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เข้าชม อาทิ ที่ติดต่อสอบถาม ที่รับฝากของ เก้าอี้นั่งพักผ่อน บริเวณที่ตั้งแผนผัง แผนที่พิพิธภัณฑ์
5. ระบบแสงสว่าง อาทิการจัดแสงวัตถุที่จัดแสดงแสงสว่างทั่วไปในอาคารพิพิธภัณฑ์
6. ระบบป้องกันภัย อาทิ การรักษาความปลอดภัยทั่วไป ระบบป้องกันภัยจากอัคคีภัย
7. การดูแลรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษา พิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางสภาพปัญหาการจัดแสดงที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ของวัดไม่ประสบผลสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน

5.1.2 การศึกษาและเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนักวิชาการและบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลจากการสำรวจเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง(Sample) จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการการสุ่มแบบจงใจ (Purposive Sampling) จากนักวิชาการทางด้านศิลปวัฒนธรรม และบุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์วัดในจังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางให้ประสบผลสำเร็จ เป็นแหล่งเรียนรู้ และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน

ซึ่งผลการศึกษา และเก็บข้อมูลครั้งนี้ สรุปได้ว่า การจัดการพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรมีรูปแบบและวิธีการ ดังนี้

1) รูปแบบของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่ผ่านมามีพบว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีน้อย อยู่ในวงจำกัดเพียงกลุ่มบุคคลเฉพาะเท่านั้น ทั้งนี้ควรสร้างบรรยากาศ ในลักษณะกิจกรรมร่วมกันระหว่างฝ่ายวัดและฝ่ายบ้านเพื่อประชาชนจะได้ เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมกับการพิพิธภัณฑวัดมากขึ้น เช่น

- การมีกิจกรรมสัมพันธ์ในพื้นที่ เช่น มีกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ หรือวันหยุดราชการ สามารถนำเรื่องพิพิธภัณฑเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เช่น การทำความสะอาด การจัดดูแลความเรียบร้อย นำชมพิพิธภัณฑโดยคนในท้องถิ่น จัดเวทีสัมมนา ศึกษาดูงานพิพิธภัณฑของวัดในพื้นที่ใกล้เคียง

- ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในลักษณะเครือข่ายแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑของวัดในท้องถิ่นเดียวกัน เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านต่างๆ อาทิ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ ซึ่งแต่ละแหล่งย่อมมีจุดเด่นจุดด้อยที่แตกต่างกัน

2) การจัดแสดง (Exhibition) ในพิพิธภัณฑของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรต้องปรับปรุงการจัดแสดง ตั้งแต่การจัดแสดงภายนอกอาคารและภายในอาคาร เพิ่มส่วนการจัดแสดงนิทรรศการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเพิ่มเรื่องราวของท้องถิ่นเข้าไปด้วย และการดูแลรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอันเนื่องมาจากเป็นวัตถุจัดแสดงที่มีคุณค่า ดังนั้นการอนุรักษ์ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำควบคู่กันไปด้วย

อาทิ ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุ ประเภทไม้ การดูแลรักษาควรทำความสะอาดโดยใช้แปรงขนอ่อนบิดทำความสะอาด ห้ามใช้เครื่องดูดฝุ่นไปสัมผัสหรือถูไถผิวหน้าวัตถุ การขจัดคราบสิ่งสกปรกที่ฝังแน่น ควรใช้ไม้พันสำลี ชุบแอลกอฮอล์ผสมน้ำในอัตรา น้ำ 1 ส่วนต่อแอลกอฮอล์ 1 ส่วน บิดสำลีพอมาดแล้วจึงไปเช็ดทำความสะอาดพื้นผิววัตถุในส่วนที่ลับตาก่อน เพื่อสังเกตปฏิกิริยาความเปลี่ยนแปลงของวัตถุว่าทำให้สีเปลี่ยนสีลอก ทองลอก หรือทำลายสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือไม่หากพบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆแสดงว่าสารละลายนี้สามารถใช้ทำความสะอาดได้ จึงค่อยทำความสะอาดทีละส่วนและหมั่นเปลี่ยนสำลีบ่อยๆ เพียงเท่านี้ก็สามารถรักษาโบราณวัตถุหรือวัตถุจัดแสดงให้มีอายุที่ยืนยาวได้

การดูแลศิลปวัตถุและโบราณวัตถุ ประเภทปูนปั้น ใช้หลักการเกี่ยวกับการดูแลศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุ ประเภทไม้แต่มีข้อแตกต่างกันบ้าง อาทิไม่ควรทาสีน้ำมัน สีพลาสติกลงบนปูนปั้น การจัดวางควรเปิดพื้นที่ให้มีช่องระบายความชื้น ห้ามใช้สารเคมีประเภท น้ำยาล้างห้องน้ำ น้ำยาขจัด คราบ นำไปขจัดคราบต่างๆบนวัตถุจัดแสดง เป็นต้น

5.1.3 การศึกษาและวิเคราะห์หาวิธีการจัดการที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑของวัด ในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เป็นขั้นตอนของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการ พิพิธภัณฑของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้ และความเพลิดเพลิน ซึ่งจะมีขั้นตอนของการพิจารณา โดยนำผลการศึกษาและแนวคิดทฤษฎี มา ประกอบการพิจารณา ตามลำดับ ดังนี้

1) ปัญหาของของพิพิธภัณฑวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พิพิธภัณฑของวัดในภาพรวมของพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีปัญหาของการ จัดการทั้งในด้านการบริหารจัดการและการจัดแสดงที่ทำให้ ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่ง เรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการของพิพิธภัณฑ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ของแต่ละวัดมาสรุปเป็น ภาพรวม

1.1) ปัญหาในการบริหารจัดการ

ปัญหาในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่อุปสรรคที่ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คือ ประชากรในชุมชนท้องถิ่นจำนวนมากไม่ทราบ หรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดตั้งและ การดำเนินงานของพิพิธภัณฑวัดในท้องถิ่น ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

นอกจากนี้พบว่าปัญหาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑของวัดในท้องถิ่น คือ

- ขาดงบประมาณสนับสนุน
- ไม่มีผู้รับผิดชอบดูแลโดยตรง
- ขาดผู้ทำหน้าที่ประสานงานหรือผู้นำชม

1.2) ปัญหาในการจัดแสดง

พิพิธภัณฑของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าไม่มีการกำหนดหัวเรื่อง และเรื่องราวที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆที่มีอยู่ตามสะดวก ส่งผลให้พิพิธภัณฑ ไม่ประสบผลสำเร็จ วิธีการจัดแสดงและนำเสนอส่วนใหญ่เน้นตัววัตถุจัดแสดง สิ่งของเครื่องใช้ วัตถุ

จำลอง มาจัดแสดง เต็มพื้นที่ภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานฯ ไม่มีการคัดแยกประเภทหรือแบ่งหมวดหมู่ที่ชัดเจน ไม่มีการวางแผนการใช้สอยพื้นที่ของอาคารพิพิธภัณฑสถานฯ เรื่องสัดส่วนของพื้นที่ใช้สอย ผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นปัญหาในการจัดแสดงไว้ดังนี้

- การจัดวางศิลปวัตถุจัดแสดง
- สื่อในการเรียนรู้เพิ่มเติม อาทิ นิทรรศการทั้งแบบถาวรหรือแบบชั่วคราว
- คำอธิบายประกอบการจัดแสดง แผ่นพับ คู่มือนำชม
- สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เข้าชม อาทิ ที่ติดต่อสอบถาม ที่รับฝากของ เก้าอี้นั่งพักผ่อน บริเวณที่ตั้งแผนผัง แผนที่พิพิธภัณฑสถานฯ
- ระบบแสงสว่าง อาทิ การจัดแสงวัตถุที่จัดแสดง แสงสว่างทั่วไปในอาคารพิพิธภัณฑสถานฯ
- ระบบป้องกันภัย อาทิ การรักษาความปลอดภัยทั่วไป ระบบป้องกันภัยจากอัคคีภัย
- กระบวนการอนุรักษ์ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

จากการศึกษา พิพิธภัณฑสถานฯของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สภาพปัญหาการจัดแสดงที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้พิพิธภัณฑสถานฯของวัดไม่ประสบผลสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน

2) ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักวิชาการและบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานฯวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งได้ศึกษาในตอนที่ผ่านมา ซึ่งมีข้อเสนอแนะหลายข้อ ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นสอดคล้องกัน จึงได้เลือกมาเพื่อสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเสนอการจัดการพิพิธภัณฑสถานฯของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางในครั้งนี้ คือ

- ควรเพิ่มเติมเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ในรูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการ อาทิ เรื่องราวประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานฯของวัดในท้องถิ่น อาทิ กระบวนการวางแผน ตัดสินใจ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์แก่พิพิธภัณฑสถานฯ

- พิพิธภัณฑสถานฯของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างพิพิธภัณฑสถานฯของวัด เพื่อการแลกเปลี่ยนการจัดองค์ความรู้

3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เสนอไว้ในบทที่ 2 จะนำมาประกอบกันในการวิเคราะห์และพิจารณาครั้งนี้

ซึ่งในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาทั้ง 3 ดังกล่าวนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์และพิจารณา และได้ตัดสินใจลงความเห็น ว่า ทิศทางของการจัดการที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางควรมีรูปแบบเป็นพิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น ที่มีเป้าหมายของการจัดแสดงเพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ทั้งนี้เนื่องจากศิลปวัตถุต่างๆ ที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์วัดของจังหวัดลำปางจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและศิลปวัตถุ ตลอดจนชิ้นส่วนทางสถาปัตยกรรมของศาสนสถานในอดีต ซึ่งสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางได้เป็นอย่างดี และเพื่อให้การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดของจังหวัดลำปางมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนและบรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน ควรให้ภาคประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เนื่องจาก วัดมีข้อจำกัดในด้านบุคลากรและงบประมาณดูแลรักษา ทำให้ไม่สามารถบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้วยความสำนึกว่า วัดและมรดกวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมอันเป็นสาธารณะประโยชน์ของส่วนรวม จะเป็นการแบ่งเบาภาระพระสงฆ์ ขณะเดียวกันหากการดำเนินการของพิพิธภัณฑ์ประสบผลสำเร็จ สามารถมีผู้ชมและนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังวัดและชุมชนแห่งนี้มากขึ้น จะเป็นการพัฒนาและเพิ่มพูนมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้

5.2 แนวคิดของการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน

เป็นการเสนอแนวคิดของการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

หัวข้อนี้เป็นการเสนอวิธีการจัดแสดง (Exhibition) พิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้ และความเพลิดเพลิน เพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) อาคารพิพิธภัณฑ์

ตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน อาคารพิพิธภัณฑ์ที่ปรากฏอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีอยู่ 2 ประเภท คืออาคารเก่าหรืออาคารทางประวัติศาสตร์หรือโบราณสถาน และอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งทั้ง 2 แบบมีเป้าหมายเพื่อให้อาคารพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมสำหรับการจัดแสดงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ซึ่งทั้งอาคารเก่าและอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่ก็มีทั้งข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามสำหรับพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีอาคารจัดแสดงเรียบร้อยแล้ว ซึ่งมีทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม แต่เนื่องจากวัดซึ่งรับผิดชอบพิพิธภัณฑ์วัด มีข้อจำกัดในด้านสถานที่และงบประมาณ ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นควรที่ควรจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ โดยใช้อาคารพิพิธภัณฑ์หลังเดิมไปก่อน เพียงแต่อาจมีการปรับปรุงการจัดแสดงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพให้เป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น

2) เรื่องราวและวัตถุที่จัดแสดง

ตามหลักการสากลของการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานการจัดแสดงควรหลักการพื้นฐาน (Basic principles) ของการจัดแสดง คือ

- 2.1) การให้ความสำคัญของการจัดแสดงอยู่ที่วัตถุ
- 2.2) การให้เรื่องราวและความรู้เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง
- 2.3) การจัดแสดงจะต้องมีความสัมพันธ์ต่อกัน
- 2.4) การให้ความประทับใจ เพลิดเพลิน ชื่นชม และเห็นคุณค่าความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดง
- 2.5) การจัดแสดงอย่างง่าย ๆ (Simplicity)
- 2.6) การให้ความปลอดภัยแก่วัตถุ

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน การดำเนินการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดครั้งนี้ ควรมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) สืบหาศิลปวัตถุและทรัพยากรที่ใช้ในการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์วัดที่มีอยู่ จัดทำทะเบียนและค้นหาศิลปวัตถุที่มีคุณค่าและความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์วัดแห่งนั้นๆ
- 2) กำหนดหัวข้อเรื่องและวางแนวทางของเรื่องที่จัดแสดงหรือนิทรรศการ (Exhibition title and Manuscript and Editing)

จากทรัพยากรที่มีอยู่ คือ ศิลปวัตถุ โดยเฉพาะศิลปวัตถุที่มีคุณค่าและความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ให้กำหนดหัวข้อเรื่องจัดแสดงหรือนิทรรศการ (Exhibition title) ของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ให้มีทิศทางของการจัดแสดง รวมทั้งวางวัตถุประสงค์และขอบเขตการจัดแสดง ตลอดจนจัดแนวทางของเรื่องหรือเขียนบทนิทรรศการ (Manuscript and Editing) ซึ่งทิศทางของการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปางครั้งนี้ จะนำไปเพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ดังนั้นหัวข้อเรื่องและแนวทางของเรื่อง ที่จะจัดแสดงของแต่ละพิพิธภัณฑสถานจะขึ้นอยู่กับศิลปวัตถุที่มีอยู่และมีคุณค่าความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งนั้นๆ

3) คัดเลือกศิลปวัตถุที่มีความเหมาะสม มีคุณค่าและความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถาน เพื่อการจัดแสดง เพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่องและวางแนวทางของเรื่องที่จะจัดแสดง ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับขนาดของอาคารและพื้นที่จัดแสดงที่มีอยู่ จะทำให้พิพิธภัณฑสถานวัดเหมาะสมกับการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน ไม่อยู่ในสภาพที่เป็นห้องเก็บของที่กรุงรังอีกต่อไป

3) การออกแบบจัดแสดง (Exhibition)

การออกแบบจัดแสดงหรือนิทรรศการในพิพิธภัณฑสถาน เป็นการออกแบบเพื่อแสดงเรื่องราวของวัตถุ (Presentation and interpretation) เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ชม ซึ่งในการนำเสนอจะต้องพิจารณาเนื้อหาวิชาการ วัตถุที่จัดแสดง เทคนิคในการจัดแสดง ขนาด เนื้อที่ และวิธีการเรียงลำดับก่อนหลัง

สำหรับการจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปางครั้งนี้ ควรจะมีการออกแบบอย่างง่าย ๆ ให้สอดคล้องกับอาคาร พื้นที่ และศักยภาพ ตลอดจนทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ให้มากที่สุด อาทิ ศิลปวัตถุ ผู้จัดแสดง และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ เพราะวัดมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและการบำรุงรักษาดูแล ดังนั้น การออกแบบการจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานวัด จึงมีเป้าหมายเพียงการปรับปรุงโดยใช้ทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้และความเพลิดเพลินเท่านั้น

4) การจัดวางศิลปวัตถุ

การจัดวางศิลปวัตถุหลักสำคัญในการจัดวางวัตถุเพื่อแสดงนั้น จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 2 ส่วนด้วยกัน

- 1) การจัดวางวัตถุต่างๆให้เกิดความน่าสนใจ ดึงดูดผู้ชมให้เข้ามาดู
- 2) การจัดวางวัตถุเพื่อให้สามารถถ่ายทอดข้อมูลสู่ผู้เข้าชม ตามวัตถุประสงค์

การจัดวางศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑสถานของวัดในท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของความเป็นพิพิธภัณฑสถานวัดจะใช้ผู้จัดแสดงเดิมของวัดที่มีอยู่แล้วเอามาใช้ แต่เพิ่มเติมการจัดทำแท่นฐาน

สำหรับจัดวางวัตถุเพื่อสร้างจุดสนใจให้กับผู้เข้าชม การจัดวางศิลปวัตถุ มีการแบ่งหมวดหมู่ตามวัตถุ และจัดวางตามแนวทางเรื่องราวที่กำหนด

ภาพที่ 5.1 การจัดวางศิลปวัตถุ

จากกรณีภาพตัวอย่างของการจัดวางศิลปวัตถุ คือ พระพุทธรูป ภาพ ก คือ ตัวอย่างของการจัดแสดงที่มีการจัดทำแท่นฐานสำหรับจัดแสดง ส่วนภาพ ข คือ การจัดแสดงที่ไม่มีแท่นฐานสำหรับจัดวาง ผู้เข้าชมย่อมให้ความสนใจ ภาพ ก มากกว่า ภาพ ข เนื่องจาก ดึงดูดสายตาผู้เข้าชมและมีคำอธิบายประกอบการจัดแสดง

5) ระบบแสงสว่าง

ระบบแสงสว่างที่เหมาะสมกับความเป็นพิพิธภัณฑ์วัดเป็นระบบแสงสว่างที่ผสมผสานกับธรรมชาติกับแสงสว่างประดิษฐ์

- แสงสว่างประดิษฐ์ สำหรับภายในอาคารพิพิธภัณฑ์การให้แสงเป็นการให้แสงตามปกติทั่วไปซึ่งอาจมีระยะห่างโดยคำนึงถึงการกระจายของแสงเพื่อให้สว่างพื้นที่ต่างๆ ไม่ติดตั่งหลอดนีออนมากเกินไป

- แสงสว่างธรรมชาติ โดยการนำแสงจากภายนอกเข้ามาให้ความสว่างภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ ลักษณะของแสงสว่างธรรมชาติจะเป็นแสงสว่างไม่แน่นอน เช่น ช่วงเวลากลางวันจะเป็นแสงที่ร้อนจัด และสว่างจัดแต่ในช่วงเช้าและเย็นจะได้แสงสว่างไม่มากนักจึงไม่สามารถควบคุมปริมาณและระดับของแสงได้ อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา มีช่องรับแสงจำนวน 24 ช่องแสงซึ่งหากจะควบคุมความสว่างสามารถทำได้โดยการนำผ้าม่านมาใช้ซึ่งการเลือกใช้ผ้าม่านต้องมีความเหมาะสมเช่น วัตถุที่จัดทำ คุณภาพความโปร่งแสง เป็นต้น

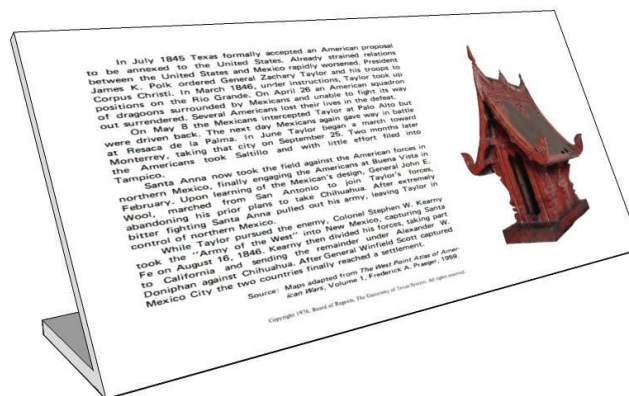
6) คำอธิบายประกอบการแสดง

คำอธิบายประกอบการแสดงควรมีการออกแบบอย่างง่ายๆ ติดตั้งไว้ประจำวัตถุแต่ละชิ้น ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลต่างๆที่จำเป็น เช่น ชื่อ แหล่งที่มา ประวัติน โดยอาจจะมียหมายเลขกำกับวัตถุด้วยนอกจากนี้ คำอธิบายประกอบการแสดงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ คือ

- รูปแบบของตัวอักษรจำเป็นต้องเลือกรูปแบบอักษรที่เรียบง่าย มาตรฐาน เนื่องจากมีข้อความมาก
- ขนาดตัวอักษร ไม่ควรมีขนาดเล็กกว่าพิมพ์ดีด คำบรรยายทั่วไปควรมีขนาดใหญ่ขึ้น และขนาดใหญ่สุดที่หัวเรื่อง
- ตำแหน่งที่ติดตั้ง คำอธิบายประกอบการแสดงควรอยู่ใกล้วัตถุจัดแสดง
- ความยาวของข้อความ ไม่ควรให้มีความยาวมากนัก เพราะผู้ชมไม่ยอมอ่านข้อความยาวมาก ควรตัดข้อความเป็น (BLOCK) ให้มีขนาดพอเหมาะกับการอ่าน

ภาพลายเส้น 5.3 แสดงภาพเสนอการออกแบบป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดง

ภาพลายเส้น 5.4 แสดงภาพเสนอการออกแบบป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดง

ลักษณะป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา พิจารณาจากลักษณะทางกายภาพของวัตถุจัดแสดง ไม่นำไปติดไว้ที่ตัววัตถุจัดแสดงเพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุได้ การติดป้ายที่ตู้แสดงในมุมที่ไม่บดบังวัตถุจัดแสดง เพื่อป้องกันความสับสนของการติดตั้งป้ายให้ตรงกับวัตถุจัดแสดง ป้ายจึงมีรูปวัตถุจัดแสดงอยู่บริเวณมุมขวาของป้ายคำอธิบายประกอบการจัดแสดงเพื่อให้ผู้เข้าชมสะดวกต่อการเรียนรู้

7) สื่ออื่นๆ ประกอบการแสดง

สื่ออื่นๆ ประกอบการแสดง สามารถช่วยให้การเรียนรู้เข้าใจในศิลปวัตถุ มีความเหมาะสมกับสภาพของความเป็นพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง อาทิ เอกสารแผ่นพับ นิทรรศการ วิทยุทัศน์ โดยเฉพาะสื่อวิทยุทัศน์ผู้ศึกษาพบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรเพิ่มสื่อประเภทวิทยุทัศน์ในการนำชมเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และดึงดูดใจให้ผู้เข้าชมเพลิดเพลินซึ่งสถาบันการศึกษาในพื้นที่อาทิ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ภาพลายเส้น 5.5 แสดงภาพการนำเสนอการออกแบบสื่ออื่นๆ ประกอบการแสดง

5.2.2 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน

หัวข้อนี้เป็นการเสนอแนวคิดของการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดที่เป็นสากลของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และผลิตผลิตของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (ICOM) ได้กำหนดไว้ว่าพิพิธภัณฑ์ควรมีโครงสร้างของการบริหารจัดการภายในที่ประกอบด้วย

1. เจ้าของ (Museum owner)
2. คณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์ (Museum board)
3. ผู้บริหาร (Museum director)
4. เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ (Museum personnel)

ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานของพิพิธภัณฑ์สถานดังกล่าว ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละพิพิธภัณฑ์มีโครงสร้างที่แตกต่างกันและมีขนาดของพิพิธภัณฑ์ที่ต่างกันและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ (Museum personnel) ซึ่งในระดับสากลจากการประชุมของ ICOM เมื่อ พ.ศ. 2508 ได้จัดกลุ่มเจ้าหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ควรประกอบด้วย 3 ฝ่ายทำหน้าที่ประสานงานกันไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ใหญ่หรือเล็ก ได้แก่

- เจ้าหน้าที่วิชาการ (Museum Professional or Curatorial staff)
- เจ้าหน้าที่บริการหรือธุรการ (Administration staff)
- เจ้าหน้าที่เทคนิค (Technical staff)

แต่สำหรับพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางเป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ ตลอดจนรายได้ที่ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ดังนั้นรูปแบบของการบริหารจัดการที่เป็นสากลตามหลักการดังกล่าวคงไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเสนอการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางในรูปแบบของการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน

ซึ่งในที่นี้ผู้ศึกษาขอเสนอโครงสร้างของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดในท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปางอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนรูปแบบของคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์วัด ที่ประกอบด้วย ฝ่ายสงฆ์ กรรมการวัดและภาคประชาชนในชุมชน อาทิ กรรมการชุมชน และผู้นำชุมชน และแบ่งแยกหน้าที่กันทำในรูปแบบจิตอาสา เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงการเสนอ โครงสร้างการบริหารจัดการ

5.3 ตัวแบบ (Model) ของการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

หัวข้อนี้เป็นการเสนอตัวแบบ (Model) ของการจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดในท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ซึ่งในที่นี้ได้เลือกพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ตำบลเวียงเหนือ จังหวัดลำปาง มาเป็นกรณีตัวอย่างของการศึกษารุ่นนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.3.1 การปรับปรุงการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เป็นการเสนอตัวแบบ (Model) ของการปรับปรุงการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินตามหลักการสากลของการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อเรียนรู้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1) การวางหัวข้อเรื่องการจัดแสดง (Exhibition Title)

การกำหนดหัวข้อเรื่องสำหรับการจัดแสดง (Exhibition Title) ชื่อเรื่องการแสดงผลหรือ Theme เป็นการกำหนดเนื้อหาหลักของการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์จากการศึกษาพบว่า ไม่มีการกำหนดหัวข้อเรื่องจัดแสดงที่ชัดเจน คือ จัดแสดงนิทรรศการถาวร แต่เนื่องจาก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จัดแสดงศิลปวัตถุซึ่งมีความโดดเด่น เป็นงานประณีตศิลป์ของภาคเหนือ ศิลปะและชิ้นส่วนทางสถาปัตยกรรมของเนื่องในพุทธศาสนา อุปลัมภ์บำรุง โดยเจ้านายหรือผู้ครองนคร ศิลปวัตถุเหล่านี้จึงมีลักษณะงดงามเป็นพิเศษ การวางหัวข้อเรื่องการจัดแสดง จึงเน้นการแสดงความรู้เกี่ยวกับศิลปะสถาปัตยกรรมของลำปางในอดีต

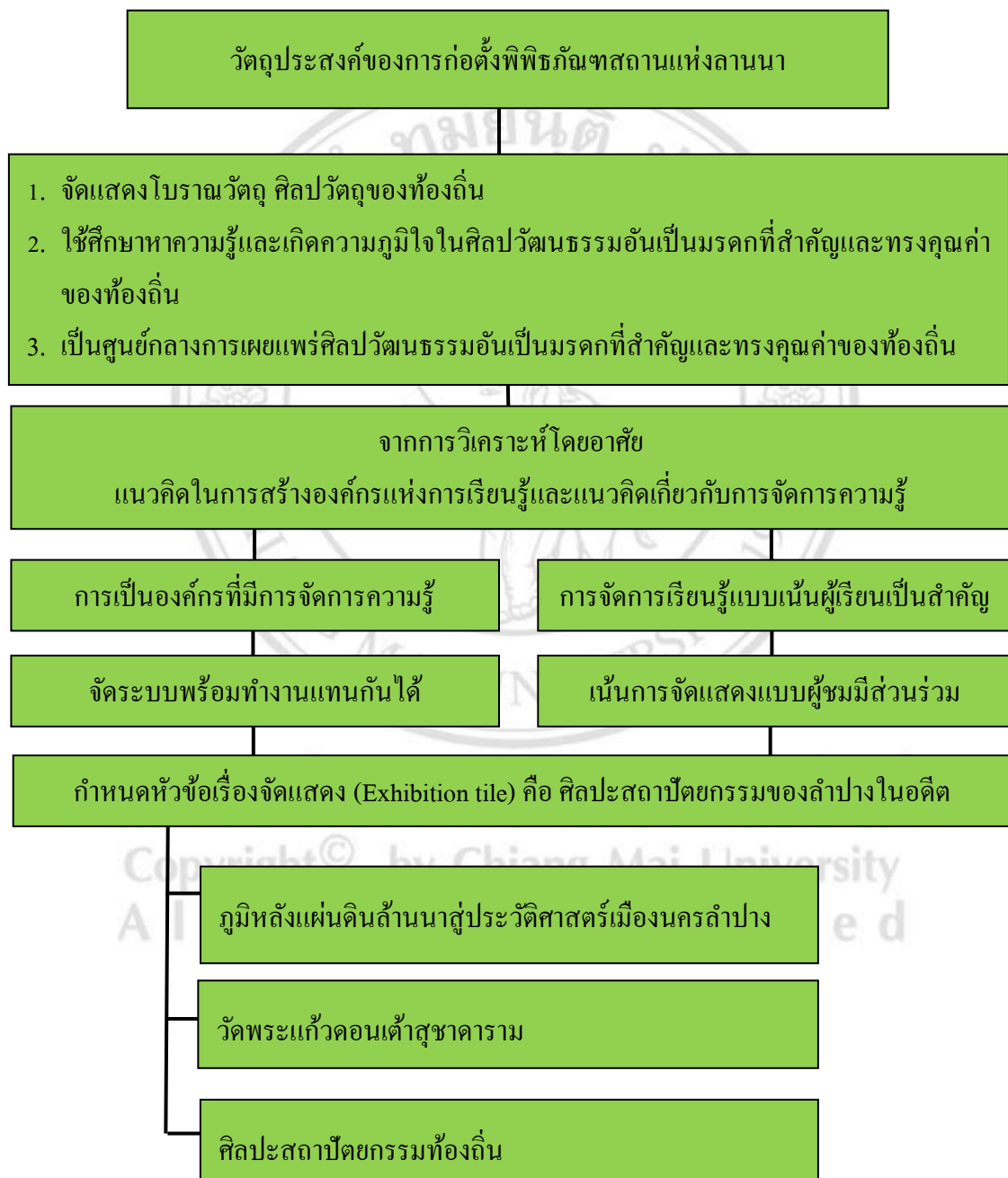
2) วัตถุประสงค์และขอบเขตการจัดแสดง

วัตถุประสงค์และขอบเขตการจัดแสดงเพื่อให้เรียนรู้เข้าใจประวัติศาสตร์และมรดกวัฒนธรรมที่เป็นลำปาง โดยจัดเรียงเรื่องราวและลำดับเนื้อเรื่องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอนผู้เข้าชมสามารถเข้าใจเนื้อหาที่พิพิธภัณฑ์ต้องการสื่อได้ง่ายจากการกำหนดหัวข้อเรื่องจัดแสดง (Exhibition Title) คือ “ศิลปะสถาปัตยกรรมของลำปางในอดีต” ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนาสามารถกำหนดได้ดังนี้

1. เพื่อจัดการแสดงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น
2. เพื่อจัดการแสดงที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นลำปาง

จากวัตถุประสงค์ของการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา สามารถนำมากำหนดขอบเขตของการจัดแสดงและกลุ่มเป้าหมายได้ ดังต่อไปนี้

- เนื้อหาภูมิหลังแผ่นดินล้านนา ประวัติศาสตร์เมืองนครลำปาง
- เนื้อหาเรื่องราวของวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม เจ้านายกับการอุปถัมภ์บำรุง
- เนื้อหาศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

แผนภูมิที่ 5.2 แผนภูมิจัดแนวทางของเรื่องและเขียนบทนิทรรศการการจัดการแสดง

3) แนวทางของเรื่องและบทนิทรรศการ (Manuscript and Editing)

การจัดแสดงนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จัดแสดงหลัก คือ ศิลปะสถาปัตยกรรมของลำปางในอดีต ประกอบด้วย ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม งานประณีตศิลป์ภาคเหนือ ดังนั้น ผลการออกแบบเรื่องจัดแสดง จึงมีการเพิ่มส่วนบทนำ ให้เป็นเรื่องราวทางภูมิหลังแผ่นดินล้านนาประวัติศาสตร์เมืองนครลำปาง และแสดงถึงคุณค่าของภูมิภาคในพื้นที่จัดแสดง โดยนิทรรศการในส่วนบทนำที่จะใช้นำเสนอเป็นรูปแบบไว้เป็นแนวทางปรับปรุงบริเวณทางเข้าพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา ได้รวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกส่วน และมีการประสานงานความร่วมมือจากสาขาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้มีส่วนร่วมในการออกแบบสื่อให้มีความสัมพันธ์กับเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยวางหัวข้อส่วนจัดแสดง 3 หัวข้อ เขียนเป็นแนวทางของเรื่องและบทนิทรรศการสำหรับใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอทั้งภายในอาคารพิพิธภัณฑสถาน แห่งลานนา และ ศาลารายของวัด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนการจัดแสดง

ก. หัวข้อจัดแสดงเรื่องที่ 1 ภูมิหลังแผ่นดินล้านนาประวัติศาสตร์เมืองนครลำปาง

การนำเสนอการจัดการแสดงในหัวข้อนิทรรศการนี้เกิดการเรียนรู้จากการสร้างประสบการณ์ร่วมกับเรื่องราวจัดแสดง ถึงภูมิหลังล้านนา เรื่องราวทางธรณีวิทยาและชีวิต ดึกดำบรรพ์ ภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมของภาคเหนือ และประวัติศาสตร์เมืองนครลำปาง ในประเด็นที่น่าสนใจ อาทิ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ร่วมยุคสมัยล้านนา เป็นการปูพื้นฐานความรู้โดยสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าชมติดตามและค้นหา จึงได้กำหนดแนวทางของเรื่องและเขียนบทนิทรรศการไว้

ข. หัวข้อจัดแสดงเรื่องที่ 2 วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

การนำเสนอการจัดการแสดงในหัวข้อนิทรรศการนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม โดยนำตำนานการเกิดขึ้นของพระแก้วดอนเต้า การประดิษฐานของพระแก้วมรกต ปุชนิยสถานสำคัญภายในวัด อาทิ พระธาตุดอนเต้า มณฑปพม่า พระพุทธรูปสำคัญของวัด และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัด ให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าใจถึงความเป็นมาของสถานที่แห่งนี้ จึงได้กำหนดแนวทางและเขียนบทนิทรรศการไว้

ค. หัวข้อจัดแสดงเรื่องที่ 3 ศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

ประกอบด้วยการจัดแสดง 2 แห่ง คือ ภายในพิพิธภัณฑ์และภายนอกพิพิธภัณฑ์

การนำเสนอการจัดการแสดงในหัวข้อนิทรรศการนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่นซึ่งนำมาจากชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม งานประณีตศิลป์ ที่จัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ทราบถึงความสำคัญ คุณค่า ความหมาย คติ ความเชื่อที่แฝงไว้ นอกเหนือความงดงามที่เห็นฝ่ายสายตาจึงได้กำหนดแนวทางและเขียนบทนิทรรศการไว้

ง. หัวข้อจัดแสดงเรื่องที่ 3.1 ศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น(ภายนอก)

การนำเสนอการจัดการแสดงศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่นในหัวข้อนิทรรศการเป็นการเสนอ องค์ความรู้ ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่นซึ่งนำมาจากชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม อาทิ หน้าบันวิหาร โบระกา หางหงส์ ช่อฟ้า ซึ่งมีขนาดใหญ่ ที่จัดแสดง ณ ศาลารายของวัด เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ทราบถึงความสำคัญ คุณค่า จึงได้กำหนดแนวทางและเขียนบทนิทรรศการไว้

ส่วนที่ 2 บทนิทรรศการ

บทนิทรรศการ เรื่องที่ 1 ภูมิหลังแผ่นดินล้านนาประวัติศาสตร์เมืองนครลำปาง

ในบทนี้เมื่อเข้าไปยังภายในของอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งล้านนาจะพบว่าเบื้องหน้าเป็นพื้นที่สำหรับการจัดบอร์ดนิทรรศการในลักษณะ Timeline ลำดับเหตุการณ์ตามหัวข้อเรื่อง บอร์ดที่จัดทำนั้นไม่ได้ติดกับพื้นผนังโดยตรง แต่ใช้วิธีการทำโครงค้ำยันจากไม้อัดในลักษณะ รูปตัว L ปูทับด้วยไวนิลซึ่งได้รับการออกแบบให้มีขนาดโดยประมาณที่ความกว้าง 3 เมตร ความยาว 3.5 เมตร มีสื่อวิทัศน์ประกอบการบรรยายและการให้สัญลักษณ์ไฟสีแดง กระทบตามตำแหน่งในลักษณะของTimeline การนั่งชมในส่วนนี้ยังมีเบาะนั่งชมซึ่งสร้างจากหมอนรถไฟเก่า นครลำปางเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

บทนิทรรศการ เรื่องที่ 2 วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

ในส่วนของบทนิทรรศการส่วนที่ 2 เป็นเรื่องวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม รายละเอียดตามหัวข้อเรื่องทีกล่าวไปแล้วนั้น บทนิทรรศการดังกล่าวอยู่ด้านปีกซ้ายของตัวอาคาร ลักษณะของนิทรรศการมีการออกแบบให้มีลักษณะเป็นผนังจัดแสดง แต่ละผนังสามารถติดตั้งเคลื่อนย้ายได้ โดยมีส่วนประกอบสำคัญคือ โครงสร้างคือ ผนังผนังจัดแสดงและเสาเพื่อให้ผนัง ติดตั้งอยู่ได้ ซึ่งใช้อะลูมิเนียมเป็นหลัก บทนิทรรศการเรื่องที่ 2 นี้ มีเนื้อหา 3 ส่วนย่อยที่สำคัญๆ

- ประวัติวัด ตำนานพระแก้วดอนเต้า การประดิษฐานของพระแก้วมรกต

- ปูชนียสถานสำคัญภายในวัด อาทิ พระธาตุคอนเต้า มณฑปพม่า พระพุทธรูปสำคัญของวัด
- ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัด

การจัดวางบอร์ดนิทรรศการนี้เมื่อผู้เข้าชมเดินชมไปถึงในส่วนของปีกซ้ายของตัวอาคาร บอร์ดมีรูป สีเหลี่ยมจัตุรัส วางอยู่ตรงกลางห้องโถง โดยมีระยะห่างเท่ากันคือ ประมาณ 1 เมตร ผู้เข้าชมสามารถเดินชมได้รอบด้าน และฝั่งติดผนังห้องจะมีการจัดทำแท่นฐานวางศิลปวัตถุที่สัมพันธ์กับนิทรรศการ 2 แห่ง เมื่อผู้เข้าชมได้เรียนรู้เรื่องราวในส่วนนิทรรศการ วัดพระแก้วคอนเต้าสุชาคารามแล้วสามารถนำชมวัตถุจัดแสดงภายในตู้จัดแสดงได้

บทนิทรรศการ เรื่องที่ 3 ศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

ภายในอาคาร

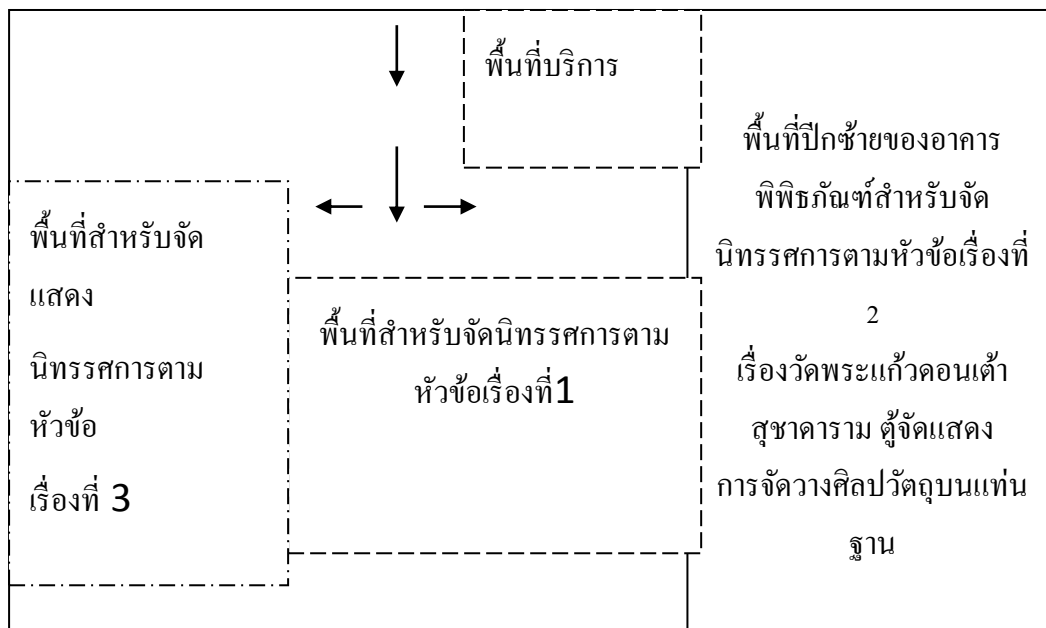
ในส่วนของบทที่ 3 ซึ่งเป็นบทสุดท้าย ได้จัดให้มีการจัดวางที่ปีกขวาของอาคาร พิพิธภัณฑ์บอร์ดนิทรรศการจัดทำจากไวนิล จัดวางติดผนังอาคารเป็นหลัก เพื่อใช้พื้นที่ตรงกลางจัดแสดงชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมบนแท่นฐาน การจัดวางศิลปวัตถุที่กล่าวมานั้น หากเป็นชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมเช่น ช่อฟ้า ซึ่งมีขนาดใหญ่ จะจัดแสดงอยู่ด้านท้ายสุด ส่วนแท่นฐานที่จัดแสดงอยู่ก่อนนั้นจะมีประเภท ดาวเพดานขนาดกลาง คันทวยขนาดกลาง ที่สะท้อนความเจริญรุ่งเรืองของฝีมือช่างในท้องถิ่น เป็นต้น

ภายนอกอาคาร

บอร์ดนิทรรศการจะมีชุดเดียว มีขนาดความกว้างของบอร์ด 3 เมตร ความยาวของบอร์ด 5 เมตร ซึ่งเนื้อหาในบอร์ดนิทรรศการจะอธิบายชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมต่างๆที่จัดแสดง มีแผนผัง เลขหมายวัตถุ ประกอบ พื้นที่ของบอร์ดเป็นสีขาวล้วน ตัวอักษรพิมพ์สีเข้ม อาทิสีน้ำเงิน สีน้ำตาลเป็นหลัก ทำจากวัสดุแบบง่ายคือไวนิล โครงสร้างจากอะลูมิเนียม การติดตั้งติดตั้งติดผนัง ช่วงกลางของศาลารายที่จัดแสดง ตัวอย่าง คันทวยซึ่งมีขนาดใหญ่ ใช้วิธีการห้อยติดผนัง โดยมีการทำแท่นฐานรองรับอีกชั้นหนึ่ง

4) แผนผังการจัดแสดง(Exhibition)

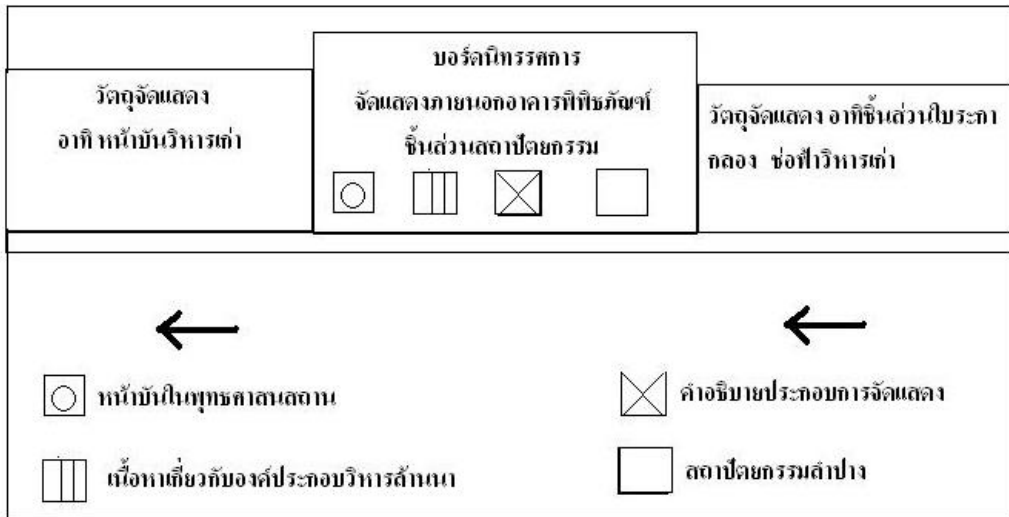
จากแนวทางของเรื่องและบทนิทรรศการ นำไปสู่การออกแบบแผนผังการจัดแสดง โดยจัดสรรพื้นที่ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ให้มีสัดส่วนของการจัดวางศิลปวัตถุและนิทรรศการประกอบ

ภาพลายเส้น 5.6 แผนผังการจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพลายเส้น 5.7 แสดงภาพเสนอการออกแบบการจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

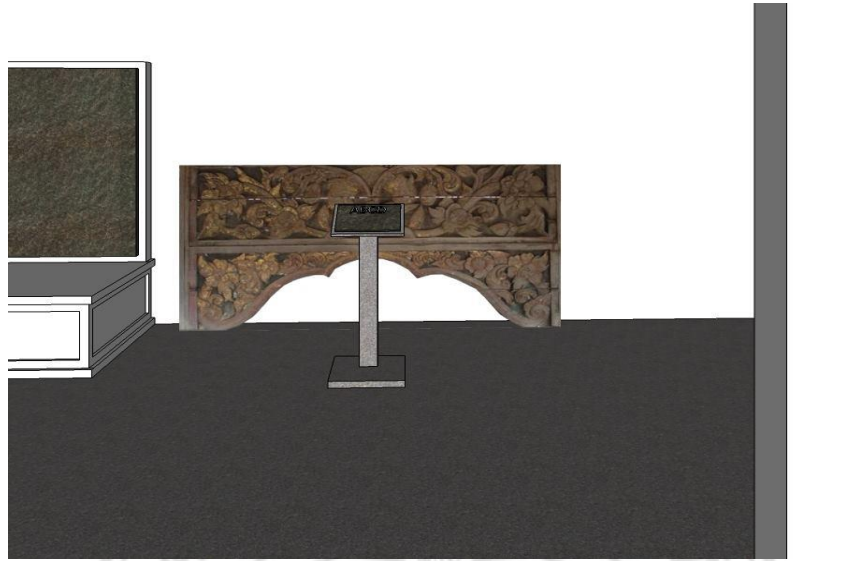

ภาพลายเส้น 5.8 แผนผังการจัดแสดงภายนอกอาคาร

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพลายเส้น 5.9 แสดงภาพเสนอการออกแบบการจัดแสดงภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพลายเส้น 5.10 แสดงภาพเสนอการออกแบบการจัดแสดงภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

5) การออกแบบการจัดแสดง

5.1) การออกแบบอาคารและสถานที่

ก. การแบ่งสัดส่วนจัดแสดงในอาคารจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ปัญหาของการจัดการแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม คือ ปัญหาของการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร พบว่าจำนวนวัตถุจัดแสดงมีมาก ส่วนหนึ่งของวัตถุจัดแสดงมีขนาดใหญ่ ส่งผลให้เกิดปัญหาลำดับต่อมา คือ การกำหนดเส้นทางการชมนิทรรศการ จึงเสนอให้มีการจัดสรรพื้นที่การใช้งานภายในอาคารในลำดับแรก และการจัดสรรพื้นที่ภายนอกอาคารจัดแสดง จากนั้นจึงจัดโซนนิทรรศการตามหัวข้อเรื่องและบทนิทรรศการที่ได้นำเสนอให้ชัดเจน ดังต่อไปนี้

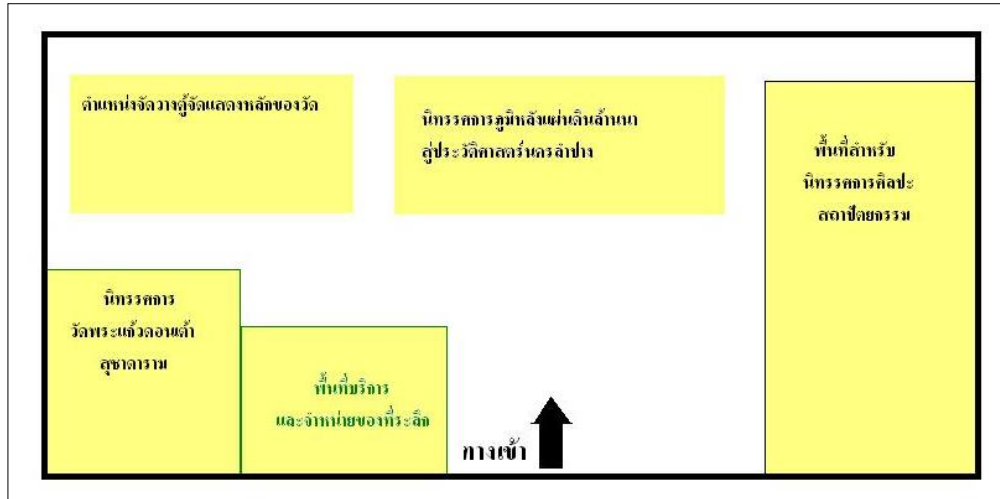
ภายในอาคารจัดแสดง

เสนอให้มีการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วนตามลำดับ ดังนี้

- ส่วนบริการและจำหน่ายของที่ระลึก 1 ส่วน
- ส่วนจัดแสดงหลัก 1 ส่วน คือ ผู้จัดแสดง
- ส่วนนิทรรศการ 3 ส่วนตามหัวข้อเรื่องที่วางไว้

ภายนอกอาคารจัดแสดง

- ส่วนจัดแสดง 1
- ส่วนนิทรรศการ 1

ภาพลายเส้น 5.11 แสดงการแบ่งพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา มีการแบ่งสัดส่วนออกเป็น 5 ส่วน โดยมีการแบ่งส่วนบริการและจำหน่ายของที่ระลึกร่วมกัน แสดงนิทรรศการโดยการเข้าชมนิทรรศการตามสัดส่วนของพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงนิทรรศการและชมวัตถุที่จัดแสดงได้อย่างสะดวก โดยเดินวนไปยังด้านปีกซ้ายมือของอาคาร และเดินวนมายังปีกขวามือของอาคาร

ภาพลายเส้น 5.12 เสนอภาพการแบ่งพื้นที่ส่วนจัดแสดงภายในอาคาร

ภาพลายเส้น 5.13 เสนอภาพการออกแบบการแบ่งพื้นที่ส่วนจัดแสดงภายในอาคาร

จากภาพแสดงให้เห็นพื้นที่การจัดแสดงภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์ ผู้เข้าชมพบสามารถเลือกที่จะชมวัตถุจัดแสดง หรือนิทรรศการก่อน-หลัง ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วนิทรรศการซึ่งจัดตั้งอยู่ศูนย์กลาง จึงถูกบังคับทางสายตาให้

5.2) การออกแบบห้องนิทรรศการ

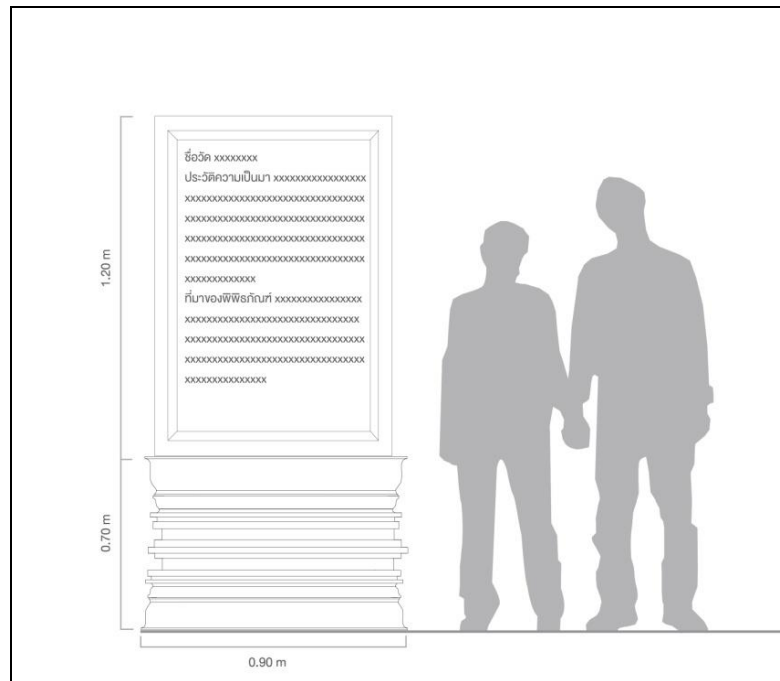
การดำเนินงานในส่วนของการออกแบบห้องนิทรรศการ ซึ่งพบว่าวัดมีข้อจำกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถนำงบประมาณมาสนับสนุนได้โดยตรง เพื่อให้การออกแบบห้องนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ สามารถดำเนินการให้ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ อาทิ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง สามารถให้การสนับสนุนได้เนื่องจาก สอดคล้องกับพันธกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย และมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การออกแบบ พิพิธภัณฑ์ โดยทางวัดไม่มีค่าใช้จ่าย แต่ทั้งนี้การออกแบบควรเป็นไปตามความเหมาะสม รายละเอียดดังนี้

การนำเสนอการออกแบบห้องนิทรรศการในแต่ละหัวเรื่อง

เรื่องที่ 1 ภูมิหลังแผ่นดินล้านนาประวัติศาสตร์เมืองนครลำปาง

การนำเสนอการออกแบบห้องนิทรรศการเรื่องในส่วนของห้องนิทรรศการดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งล้านนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม เลือกเป็นห้องนิทรรศการแรกตั้งในพื้นที่โดดเด่นที่สุดภายในซึ่งเป็นพื้นที่กลางห้อง การออกแบบห้องนิทรรศการ เมื่อเข้าไปยังภายในอาคาร จะพบว่ามีบอร์ดส่วนนำเป็นข้อความแสดงเรื่องราวของนิทรรศการ เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องราวต่างๆในภาพรวมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ บอร์ดดังกล่าวมีลักษณะเป็นบอร์ดถาวรขนาด

ความกว้างของส่วนฐาน 90 เซนติเมตร ความสูง 70 เซนติเมตร และความสูงจากระดับฐาน ถึงบอร์ด 120 เซนติเมตร ผู้เข้าชมสามารถทำความเข้าใจในรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏซึ่งจะช่วยให้การเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์เกิดประโยชน์มากขึ้น เมื่อผ่านจากบอร์ดส่วนนำแล้ว จะพบป้ายนิทรรศการในลักษณะ (Timeline) จำลองจากเป็นหลังเป็นรูปพระธาตุคอนเต้า ลำดับเหตุการณ์ตามหัวข้อเรื่อง และด้านซ้ายมือของบอร์ดดังกล่าวเป็นจอโทรทัศน์ขนาด 24 นิ้ว ตั้งวางบนแท่นฐาน เพื่อแนะนำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานานา โดยบรรยายทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ภาพลายเส้น 5.14 เสนอภาพการออกแบบบอร์ดส่วนนำในการเข้าชมแต่ละหัวข้อเรื่อง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

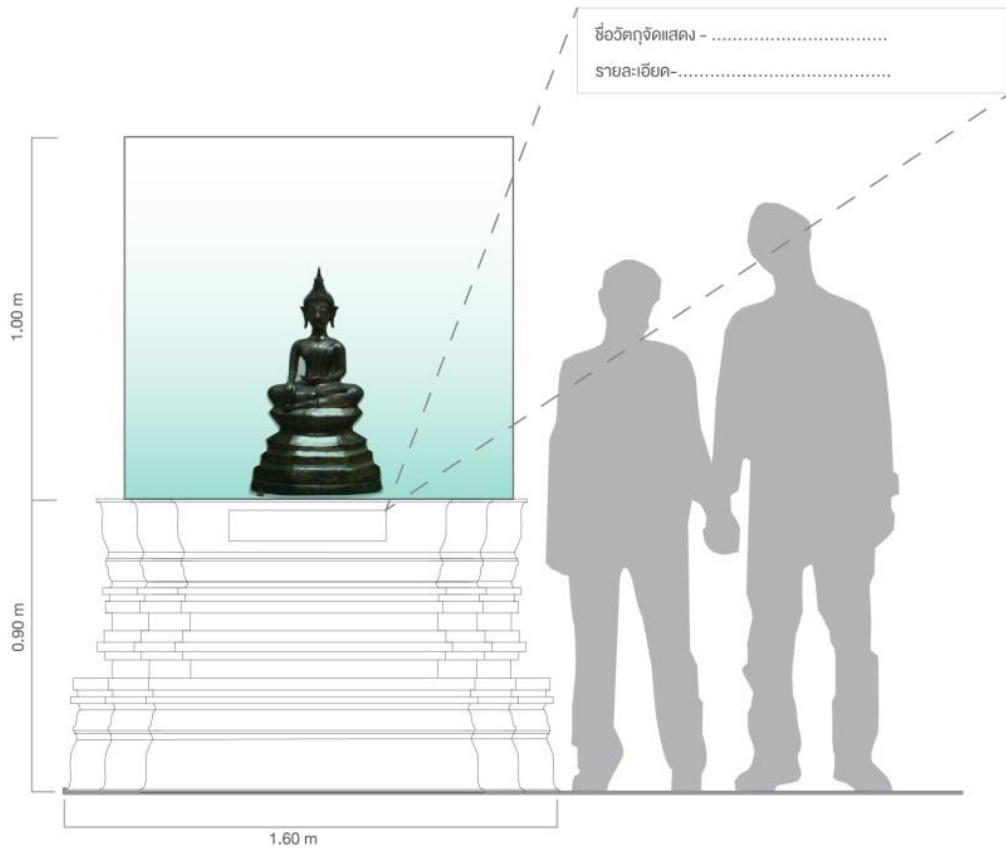
ภาพลายเส้น 5.15 นำเสนอการออกแบบ (Timeline) ห้องนิทรรศการที่ 1

การนำเสนอการออกแบบห้องนิทรรศการเรื่อง

ในส่วน ของห้องนิทรรศการเรื่องที่ 2 วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม การออกแบบสำหรับห้องนิทรรศการดังกล่าว ตั้งอยู่บริเวณปีกซ้ายของอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งล้านนา การออกแบบเป็นไปตามชื่อห้องนิทรรศการคือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อาทิ พระพุทธรูปสำคัญของวัด ตำนาน ผู้จัดแสดงต่างๆ ซึ่งเป็นห้องที่มีความสำคัญในการลำดับเรื่องและการจัดวางที่สอดคล้องเหมาะสมกับวัตถุที่จะจัดแสดง

เมื่อเข้าสู่ห้องที่ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม การออกแบบจัดให้มีการนำพระพุทธรูปจัดวางบนแท่นฐานกลางห้องและส่วนด้านข้างขวามือของห้อง นำเสนอวัตถุจัดแสดงภายในผู้จัดแสดงหลักของวัด ซึ่งในตู้ได้มีการออกแบบให้จัดวางวัตถุอย่างเรียบร้อย มีแท่นฐานขนาดต่างๆสลับ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม เนื้อหานิทรรศการ ในส่วนของห้องจัดแสดงนี้ประกอบไปด้วยข้อมูลสำคัญของวัดที่กรมศิลปากร ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งได้นำมาเป็นข้อมูลในการนำเสนอ

ด้านซ้ายมือ นำเสนอการออกแบบ โดยนำ ภาพถ่ายเก่าของวัด ไม่ว่าจะเป็นงานบุญบุคคลสำคัญมาเยี่ยมชมวัด หรือภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรมในอดีต จะถูกนำมาจัดแสดงห้อยบนผนัง จัดแสดงกึ่งถาวรพร้อมกับคำอธิบายประกอบหรือหากภาพนั้น ได้รับมาจากบุคคลภายนอกที่มอบให้ จะมีการระบุชื่อ นามสกุลสำหรับผู้มอบ

ภาพลายเส้น 5.16 นำเสนอการออกแบบการจัดแสดงวัตถุจัดแสดง
ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

ภาพลายเส้น 5.17 การออกแบบบอร์ดจัดแสดงสำหรับภาพถ่ายเก่า

การนำเสนอการออกแบบห้องนิทรรศการเรื่อง

ในส่วนของห้องนิทรรศการเรื่องที่ 3

ศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

ภายในอาคาร

ในส่วนของบทที่ 3 ซึ่งเป็นบทสุดท้าย ซึ่งอยู่ฝั่งปีกขวาของอาคารพิพิธภัณฑ์บอร์ดนิทรรศการ การออกแบบในส่วนนี้ ส่วนใหญ่จะจัดแท่นฐานสำหรับวางชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม ซึ่งมีความวิจิตรงดงามและไม่สามารถนำไปจัดแสดงภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์ได้ เช่น ดาวเพดาน คันทวย ช่อฟ้า วิหารจำลอง หีบพระธรรม อาสนะสงฆ์ ซึ่งการจัดวางบนแท่นฐาน จะทำให้วัตถุจัดแสดงมีความโดดเด่น ในส่วนนี้อาจเพิ่มเรื่องของการจัดแสดงเข้ามาช่วย การออกแบบในการจัดวางจึงเลือกที่จะกระจายให้มีพื้นที่เดินชมได้มากที่สุด

ภาพลายเส้น 5.18 นำเสนอแสดงการออกแบบการจัดแสดงวัตถุจัดแสดง

ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา

แผนผังการออกแบบสำหรับการจัดแสดงในห้องดังกล่าวนี้ มีลักษณะของคັคสรรวัตถุจัดแสดงที่มีความสวยงามเป็นพิเศษในการนำเสนอ พร้อมการจัดนิทรรศการนำชมประกอบ ผู้เข้าชมสามารถที่จะ

เข้าใจเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม งานประณีตศิลป์ที่งดงามว่าคุณสมบัติเฉพาะ มีอย่างไรบ้าง

การนำเสนอการออกแบบห้องนิทรรศการเรื่องศิลปะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

ภายนอกอาคาร

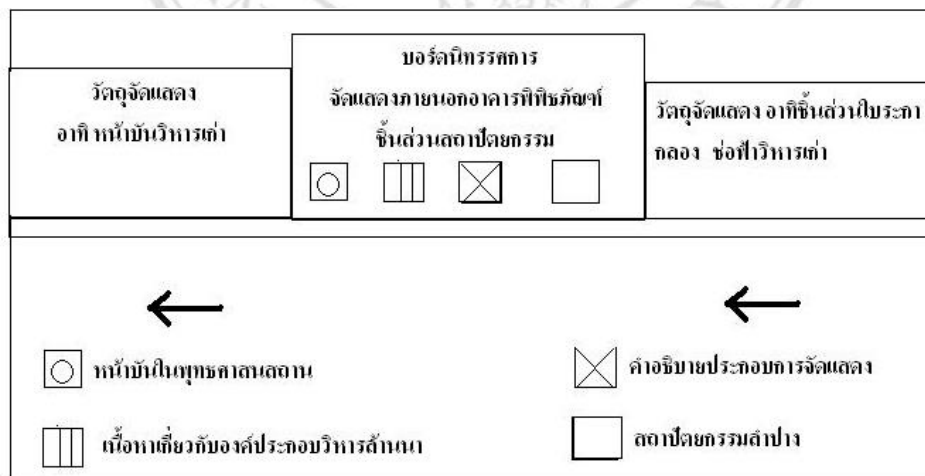
เนื่องจาก ศาลาราย (ศาลาบาตร) ของวัดพระแก้วที่ถูกดัดแปลงเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ของ วัดซึ่งได้มีการจัดแสดงศิลปวัตถุที่มีขนาดใหญ่ การออกแบบในส่วนนี้จึงไม่มีการเพิ่มรายละเอียดเรื่อง การจัดแสดง แต่เน้นเรื่องบอร์ดนิทรรศการที่มีขนาดใหญ่เหมาะสมกับวัตถุจัดแสดง เพื่อสร้าง บรรยากาศของการเรียนรู้มากขึ้น โดยเนื้อหาในบอร์ดนิทรรศการดังกล่าว เป็นไปตามแผนผังดังนี้

การออกแบบ บอร์ดนำเสนอซึ่งมีเนื้อหาสำคัญ 4 ชุดด้วยกัน คือ

นิทรรศการว่าด้วยเรื่องหน้าบันในพุทธศาสนสถาน เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ที่ เกี่ยวข้องกับหน้าบันในพุทธศาสนสถาน เพื่อให้ผู้เข้าชมมีความเข้าใจมากขึ้น

นิทรรศการเกี่ยวกับองค์ประกอบวิหารล้านนา ว่ามีความโดดเด่น ความงดงามอย่างไร บ้าง

นิทรรศการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมลำปางซึ่งอาจเปรียบเทียบกับให้เห็นว่าเรือนพื้นถิ่น ประยุกต์ในลำปาง กับศาสนสถาน มีความเหมือนความต่าง กันอย่างไร

ภาพลายเส้น 5.19 นำเสนอแสดงการออกแบบการจัดนิทรรศการ ศิลปะสถาปัตยกรรม ภายนอกพิพิธภัณฑ์สถานแห่งล้านนา

หัวข้อเรื่องจัดแสดง (Exhibition tile) คือ ศิลปะสถาปัตยกรรมของลำปางในอดีต

แผนภูมิที่ 5.3 หัวข้อเรื่องจัดแสดง ศิลปะสถาปัตยกรรมของลำปางในอดีต

5.3.2 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปางอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

จากแผนภูมิการเสนอโครงสร้างของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการเสนอให้มีตำแหน่งงานดังต่อไปนี้

1. ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาหลักของโครงสร้างการบริหารจัดการเสนอให้เป็นพระจินดารัตนาภรณ์เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม รูปปัจจุบันในตำแหน่งงานนี้ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานต่างๆต่อหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งลานนา โดยจะมีการให้คำชี้แนะการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดูแลรักษาหรือการร่วมมือในการดำเนินงานต่างๆ

2. หัวหน้าพิพิธภัณฑ์

ผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งนี้ได้จำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น คือ เป็นบุคคลที่ทุกฝ่ายยอมรับเป็นคนที่ในพื้นที่เป็นบุคคลที่สามารถไว้วางใจให้ดำเนินงานต่างๆได้ และเป็นบุคคลที่รักในงานพิพิธภัณฑ์ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลมีผู้ที่เข้าช่วยในการดำรงตำแหน่ง คือ ตัวแทนจากฝ่ายวัดและตัวแทนจากฝ่ายกรรมการวัดทั้งนี้ผู้จะเข้ามาดำรงตำแหน่งนี้จำเป็นต้องมีการคัดเลือกอย่างรอบคอบเพราะเป็นตำแหน่งที่จะแบกรับภาระหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์เป็นหลักโดยตำแหน่งนี้จำเป็นต้องเข้ามารับหน้าที่ต่อจากหน้าที่เจ้าอาวาสวัดในปัจจุบันเสมือนเป็นทายาทรับช่วงดูแลพิพิธภัณฑ์ต่อจากเจ้าอาวาส

3. ฝ่ายประสานงาน

เสนอให้ฝ่ายคณะกรรมการวัดเข้ามาดำรงตำแหน่งฝ่ายประสานงานเนื่องจากสมาชิกของกรรมการวัดถือได้ว่าเป็นตัวแทนของชุมชนเป็นผู้อาวุโสผู้ทรงคุณวุฒิผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนเลื่อมใสจึงเป็นที่ยอมรับและเคารพของชาวบ้านในชุมชนฝ่ายกรรมการวัดจึงเหมาะสมต่อการดำเนินงานในฝ่ายนี้การทำหน้าที่ของฝ่ายประสานงานคือการดำเนินงานรับช่วงต่อจากหัวหน้าพิพิธภัณฑ์มาสู่ภาคชุมชนเพื่อดำเนินในกิจการพิพิธภัณฑ์อาจเป็นการประสานไปยังฝ่ายดำเนินงานเพื่อให้ทำกิจกรรมใดๆให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยความร่วมมือร่วมใจกัน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นผู้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจให้ความช่วยเหลือต่อหัวหน้าพิพิธภัณฑ์และแบ่งฝ่ายหน้าที่ฝ่ายใดเพื่อดูแลระบบงานปลีกย่อยในเรื่องงานด้านบัญชีและงบประมาณงานด้านการจัดการงานด้านประสานงานกับองค์กรต่างๆ ภายนอก เป็นต้น

4. ฝ่ายดำเนินงาน

ผู้ที่ดำเนินงานในฝ่ายนี้ประกอบด้วย 3 ฝ่ายได้แก่

- (1) ฝ่ายวัดได้แก่พระลูกวัด
- (2) ฝ่ายชาวบ้านในชุมชน
- (3) ฝ่ายโรงเรียนได้แก่โรงเรียนเทศบาล 1

ฝ่ายวัดและฝ่ายชาวบ้านการดำเนินงานในฝ่ายนี้คัดเลือกจากศักยภาพตามที่ฝ่ายดังกล่าวสามารถดำเนินงานได้เป็นงานที่สามารถร่วมได้เมื่อมีเวลาว่างโดยจะต้องมีการจัดสรรและแบ่งหน้าที่การทำงานให้ชัดเจนเช่นการแบ่งหน้าที่หรือแบ่งตัวแทนมาดูแลเวลาเปิด-ปิดพิพิธภัณฑสถาน การแบ่งหน้าที่หรือแบ่งตัวแทนมาเฝ้าพิพิธภัณฑสถาน การแบ่งหน้าที่หรือแบ่งตัวแทนมานำชมและบรรยายในพิพิธภัณฑสถานเพื่อแบ่งเบาภาระของเจ้าอาวาสในการนำชมพิพิธภัณฑสถาน การแบ่งหน้าที่หรือแบ่งตัวแทนทำความสะอาดการแบ่งหน้าที่หรือแบ่งตัวแทน ทำการรักษาความปลอดภัยเป็นต้น ฝ่ายโรงเรียนสามารถเข้าร่วมดำเนินงานได้คือการนำนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนในท้องถิ่นมาฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยและช่วยพานำชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นการปลูกจิตสำนึกรักชุมชน

5. ผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน

อาทิสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปางและตัวแทนฝ่ายวิชาการเป็น 2 ฝ่ายหลักที่ให้ความสนับสนุนดำเนินงานกิจกรรมพิพิธภัณฑสถาน โดยฝ่ายสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานที่คอยดูแลวัดสามารถจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมกิจกรรมที่เอื้อต่อการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน เช่น โครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยร่วมกับฝ่ายโรงเรียน โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่สำหรับเตรียมความพร้อมในการบริหารพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น ส่วนตัวแทนฝ่ายวิชาการเป็นตัวแทนจากมหาวิทยาลัยของค์กรภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินงานทางด้านพิพิธภัณฑสถาน

ผ่านมาในการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนาที่ได้รับความอนุเคราะห์จากองค์กรที่เคยเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือเช่นคณะวิจิตรศิลป์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง เป็นต้น ทั้งนี้ ทางฝ่ายประสานงานจำเป็นต้องมีหน่วยงานเพื่อใช้เป็นสื่อประสานงานระหว่างองค์กรเหล่านี้เพื่อขอคำชี้แนะในการดำเนินงานในพิพิธภัณฑสถาน หน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อทางฝ่ายหัวหน้าพิพิธภัณฑสถานขอความช่วยเหลือเพื่อให้ชี้แนะในการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีฝ่ายงานหนึ่งของฝ่ายประสานงานติดต่อสร้างเครือข่ายต่อฝ่ายสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และตัวแทนฝ่ายวิชาการเมื่อจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจึงสามารถดำเนินการได้ทันท่วงทีการเสนอโครงสร้างของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะนี้ เพื่อมุ่งเน้นให้มีการแบ่งฝ่ายการทำงาน

ที่ชัดเจนและเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละฝ่ายที่ได้รับมอบหมายแต่ทั้งนี้สิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นระดับที่สำคัญที่สุดโดยการให้ข้อมูลในช่องทางต่างๆเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับพิพธิภคณ์เช่นเอกสารสิ่งพิมพ์การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ เสียงตามสายจดหมายข่าวการติดประกาศและการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ระดับที่ 2 การรับฟังความคิดเห็น (Consult) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยวิธีต่างๆเช่นการรับฟังความคิดเห็นการสำรวจความคิดเห็นการจัดเวทีสาธารณะ เป็นต้น

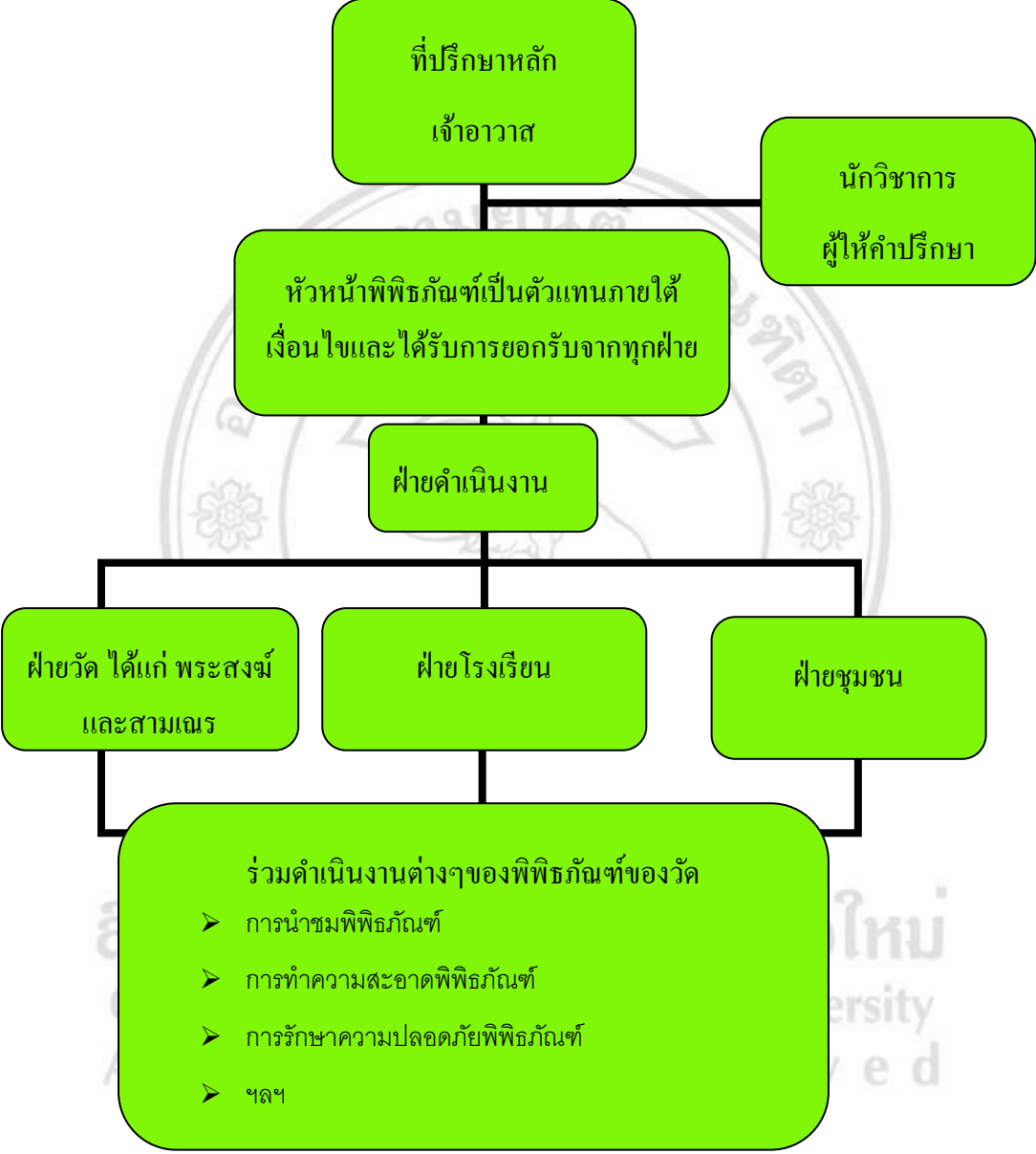
ระดับที่ 3 การสร้างความเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความมั่นใจให้ชุมชนว่าความคิดเห็นหรือความต้องการของชุมชนจะถูกนำไปใช้พิจารณาเป็นทางเลือกเช่นการประชุม เป็นต้น

ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้กลุ่มชุมชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจแก่ชุมชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทชุมชนในระดับสูงที่สุดโดยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเช่นการลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ ที่มอบอำนาจให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

ฝ่ายต่างๆ ที่กล่าวตามแผนผังนี้ ฝ่ายวัดและฝ่ายชุมชน ร่วมไปถึงคณะที่ปรึกษา ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงานใดๆที่เกี่ยวข้องกับพิพธิภคณ์หากเป็นการดำเนินงานและตัดสินใจโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการจัดการอย่างมีส่วนร่วมได้ดังนั้นในเริ่มที่จะดำเนินงานใดๆจึงจำเป็นที่จะต้องมีการแจ้งให้ทุกภาคฝ่ายทราบโดยการจัดประชุมเพื่อชี้แจงหารือ ถกถึงปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการตกลงได้อย่างยุติธรรมและเมื่อดำเนินกิจการพิพธิภคณ์ใดๆเสร็จสิ้นลงแล้วควรมีการจัดประชุมสรุปผลการทำงานที่ผ่านและเปิดโอกาสให้ทุกภาคฝ่ายได้ร่วมประเมินผลงานว่าสำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงผลได้ผลเสียปัญหาที่พบเพื่อเก็บไว้ปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป

โครงสร้างการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

แผนภูมิที่ 5.4 แสดงการเสนอโครงสร้างการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งลานนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม